

Extrapyramidový systém a cerebellum

MUDr. Matej Škorvánek
Neurologické klinika LF UPJŠ

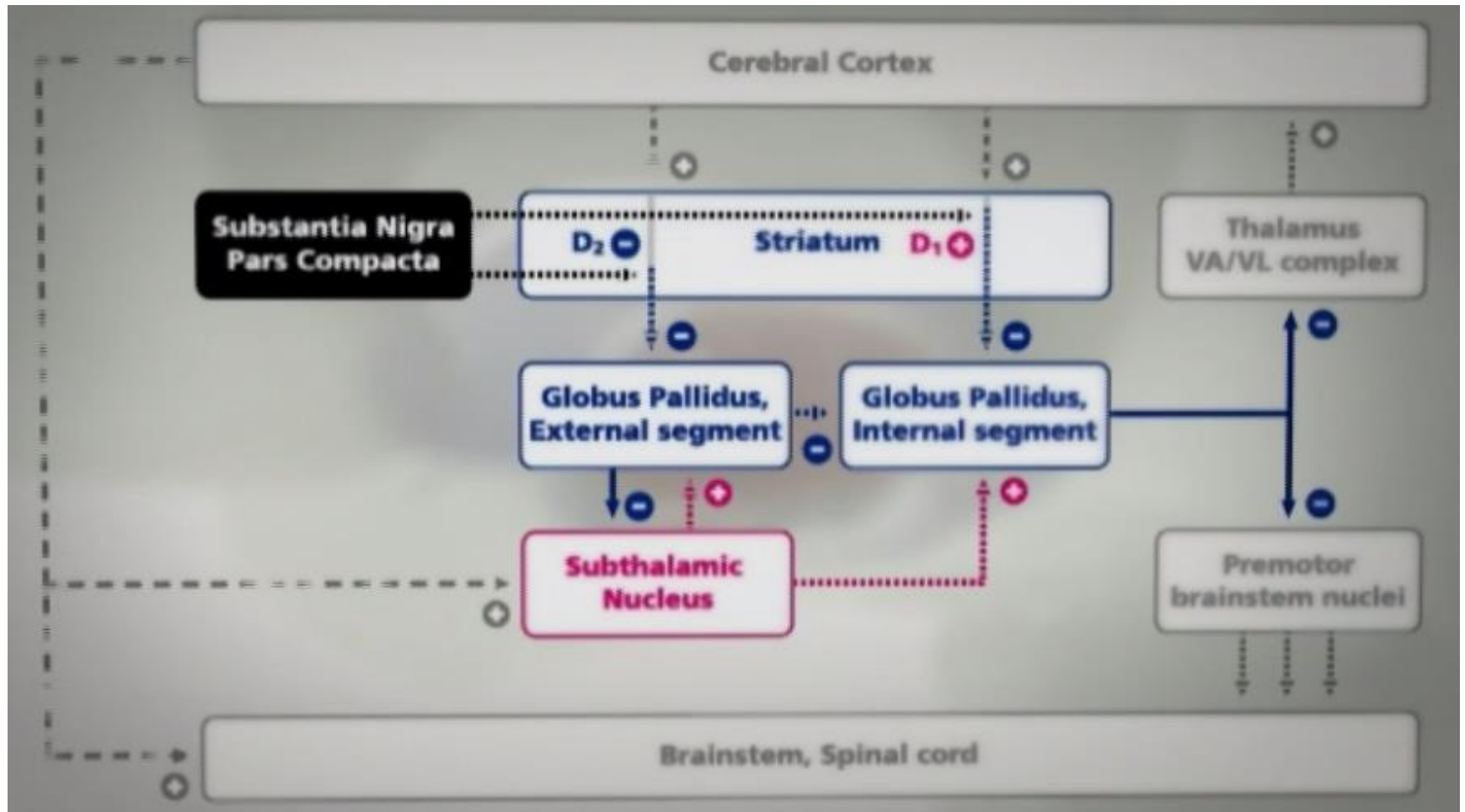
Extrapyramidový systém - anatómia

- Ncl. caudatus
- Ncl. lentiformis (putamen + gl. pallidus)
- Corpus striatum - ncl. caudatus a putamen
- Ncl. Accumbens
- Ncl. Basalis Meynerti
- Ncl. Subthalamicus
- Substantia nigra – pars compacta / pars reticularis
- Ncl. ruber
- Pedunkulopontinne jadro

Extrapyramídové syndrómy - delenie

- Hypokinetický syndróm
- Hyperkinetický syndróm

Hypokinetický syndróm

- Bradykinéza – patologicky spomalený pohyb
- Hypokinéza – znížená amplitúda pohybov
- Akinéza – porucha iniciácie pohybov
- Rigidita – zvýšenie svalového tonusu (na rozdiel od spasticity kladie odpor pohybu v celom priebehu - fenomén olovenej trubice, fenomén ozubeného kolesa)

Parkinsonský syndróm

- Bradykinéza (hypokinéza, akinéza) + minimálne 1 z nasledujúcich:
  - Rigidita
  - Pokojový tras

Parkinsonský syndróm - etiológia

- Parkinsonova choroba 80%
- Neurodegeneratívne ochorenia 10%
  - *Atypický parkinsonizmus*
    - Progresívna supranukleárna obrna
    - Kortikobazálna degenerácia
    - Multisystémová atrofia
    - Demencia s Lewyho telieskami
- Sekundárny 10%
  - *Poliekový, vaskulárny, toxický, poúrazový, postencefalický*

Hyperkinetický syndróm

- **Tremor**
- **Chorea**
- **Balizmus**
- **Dystónia**
- **Myoklonus**
- **Tiky**

Tremor

- Rytmická oscilácia časti tela okolo kĺbu
- Striedavé sťahy svalových agonistov a antagonistov
- Dif.dg. – rytmický myoklonus, dystonický tras

Delenie

- Podľa anatomickej lokalizácie – najmä HK
- Podľa polohy, v ktorej je maximálny tras
  - Pokojový (parkinsonský)
  - Posturálny (esenciálny, fyziologický, polievkový)
  - Kinetický/intenčný (cerebellárny)
- Podľa frekvencie
- Podľa amplitúdy

Anamnéza

1. Anatomická lokalizácia tremoru?
2. Výskyt pri špecifickej činnosti?
3. Vek vzniku? (zväčša PD>ET)
4. Priebeh? (progresívny – PD, statický – ET, náhly začiatok a koniec – psychogénny?)
5. Faktory, pri ktorých zlepšenie/zhoršenie? – alkohol, úzkosť, únava, psych. koncentrácia
6. Lieková anamnéza
7. Spomalenie/stuhnutie v anamnéze
8. Znamky metabolických ochorení? – ŠŽ,...
9. Rodinná anamnéza

Klinické vyšetrenie

- Anatomická lokalizácia – ruka, HK, hlava, brada, DK, trup
- Symetrický/asymetrický
- Poloha – pokojový, posturálny, kinetický, intenčný (prst-nos-prst)
- Frekvencia (nízka/vysoká), amplitúda (veľká/malá)
- Aktivačné manévry
- Iné expy prejavy – rigidita, tremor
- Okohybné poruchy
- Prejavy neuropatie
- Chôdza

Aktivačné manévry

- Kognitívna úloha – vymenovať mesiace odzadu, počítať (zvýrazní sa potláčaný a utlmí/vymizne psychogénny)
- Archimedova špirála
- Napiť sa pohára vody
- Písmo

Normal

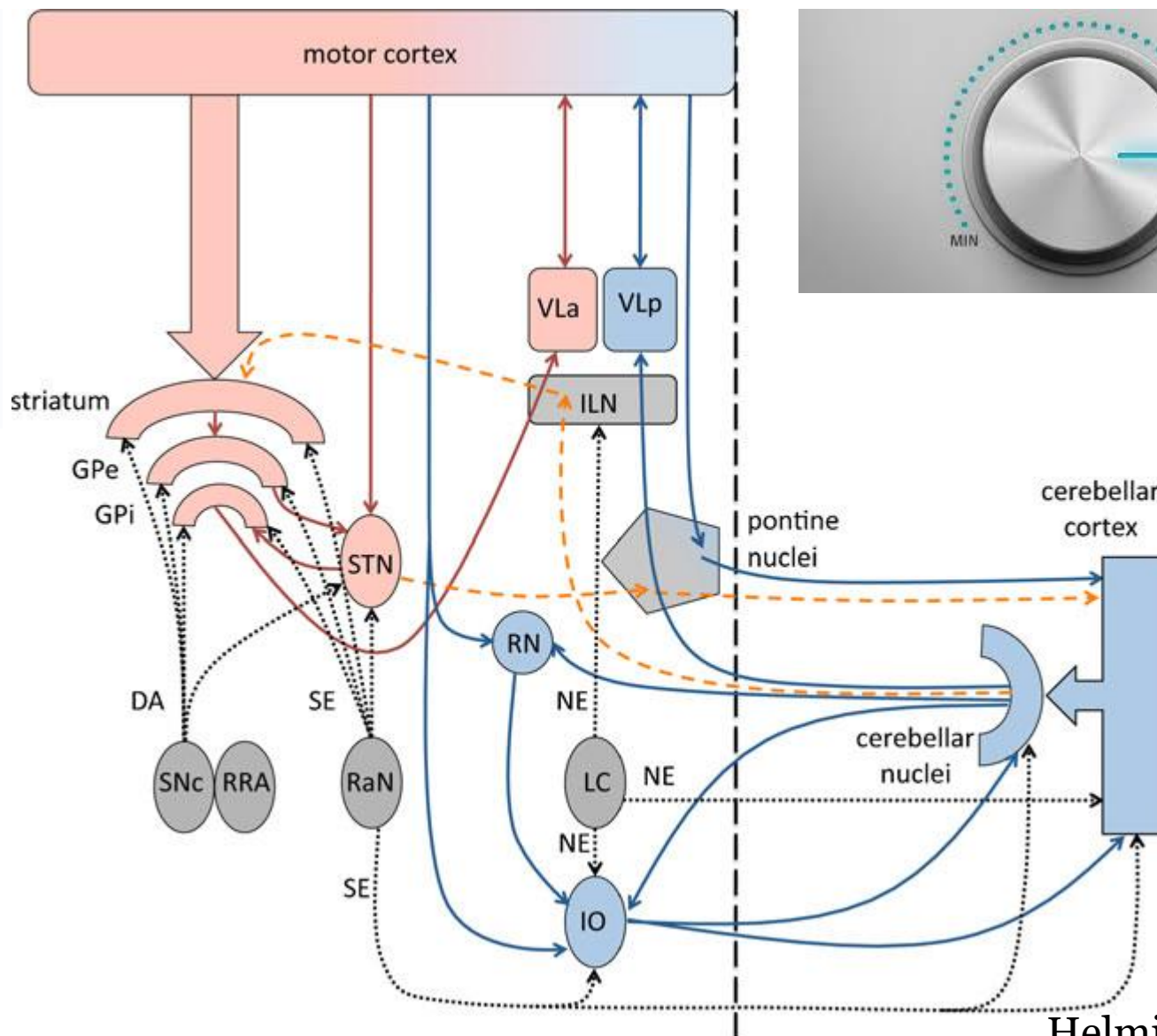
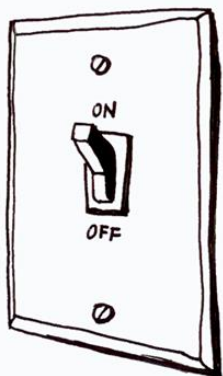

Parkinson's disease

essential tremor

Patofyziológia tremoru

Chorea

- Mimovoľný, nepravidelný, náhodne sa vyskytujúci pohyb rôznych častí tela budiaci dojem trvalého pohybového nepokoja.
- Dôležitá je náhodnosť a nepredvídateľnosť nasledujúceho pohybu.
- Pohyby krátke a rýchle, ale môžu byť aj dlhšie a krúživé (choreoatetóza), dominujú najmä na akrálnych segmentoch

Chorea

- Zhoršenie pri pohybe, reči, emóciách
- V klinickom obraze napr. prerývaný stisk ruky, nedokáže udržať vyplazený jazyk, tanečná chôdza (tanec sv. Víta)
- Distribúcia
  - Fokálna
  - Segmentálna
  - Hemichorea
  - Generalizovaná

Chorea - etiológia

- Neurodegeneratívne och. (Huntingtonova choroba, dopaminergné dyskinézy pri Parkinsonovej chorobe)
- Metabolická, toxická a polieková (hepatálne encefalopatia, otrava CO, Mn, choreatické tardívne dyskinézy po neuroleptikách ai.)
- Sekundárna pri ložiskovom poškodení BG (trauma, CMP, tumor)
- Autoimunitná (chorea pri poškodení striata v rámci streptokokovej infekcie, chorea gravidarum)

Balizmus

- Variant chorey s prudkými hádzavými pohybmi väčšej amplitúdy a rozsahu, vychádzajú z proximálnych segmentov končatín
- Lézia ncl.subthalamicus Luysi event. putamen
- Najčastejšie hemibalizmus pri poškodení kontralaterálneho ncl. subthalamicus

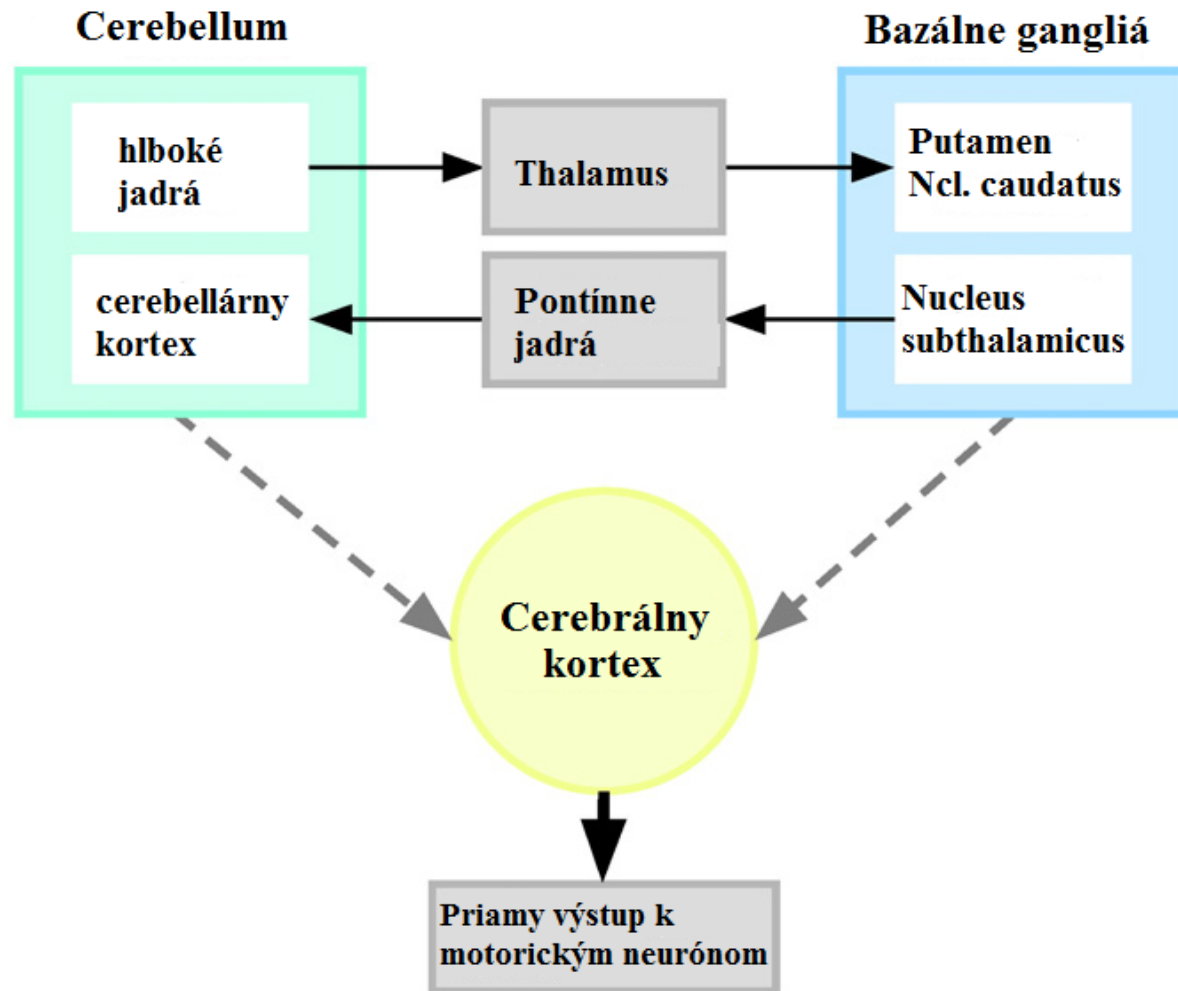
Dystónia

- „Dystónia je pohybové ochorenie charakterizované protrahovanými alebo intermitentnými svalovými kontrakciami, ktoré spôsobujú abnormálne, často repetitívne pohyby, abnormálne postúry alebo oboje. Dystonické pohyby majú typicky konkrétny vzorec, sú krúživé a môžu mať charakter tremoru. Dystónia je často iniciovaná alebo zhoršovaná vôľovými pohybmi a je asociovaná s pretekaním abnormálnej svalovej aktivácie na okolité svalové skupiny.“

Dystónia

- Fixná dystónia
- Mobilná dystónia
- Dystonický myoklonus
- Dystonický tremor

- Dif.dg. Dystónie
  - Chorea
  - Myoklonus
  - Tiky
  - Stereotýpie

Neuroanatómia dystónie

Os I: delenie podľa klinických charakteristík

- I. Klinické charakteristiky dystónie
  - I. Vek vzniku
    - I. Novorodenecký vek (<2 roky)
    - II. Detstvo (3-12 rokov)
    - III. Adolescencia (13-20 rokov)
    - IV. Mladšia dospelosť (21-40 rokov)
    - V. Staršia dospelosť (>40 rokov)
  - II. Telesná distribúcia
    - I. Fokálna
    - II. Segmentálna
    - III. Multifokálna
    - IV. Generalizovaná (s alebo bez postihnutia DK)
    - V. Hemidystónia
  - III. Priebeh v čase
    - I. Priebeh ochorenia
      - I. Statický
      - II. Progresívny
    - II. Variabilita
      - I. Perzistentné ťažkosti
      - II. Viazanosť na konkrétnu činnosť
      - III. Diurnálne fluktuácie
      - IV. Paroxyzmálna dystónia
- II. Asociované prejavy
  - I. Dystónia izolovaná alebo kombinovaná s iným expy prejavom
    - I. Izolovaná dystónia
    - II. Kombinovaná dystónia
  - II. Iné neurologické alebo systémové prejavy

Os II: delenie podľa etiológie

- I. Patológia nervového systému
  - I. Dôkaz degenerácie
  - II. Dôkaz štrukturálnej (často statickej) lézie
  - III. Bez dôkazu degenerácie alebo štrukturálnej lézie
- II. Vrodené alebo získané ochorenia
  - I. Vrodené ochorenia
    - I. AD, AR, X-viazané, mitochondriálne
  - II. Získané ochorenia
    - I. Perinatálne poškodenie mozgu
    - II. Infekcie
    - III. Poliekové
    - IV. Toxické
    - V. Vaskulárne
    - VI. Neoplazma
    - VII. Posttraumatické
    - VIII. Psychogénne
- III. Idiopatické ochorenia
  - I. Sporadické
  - II. Familiárne

Delenie podľa klinických charakteristík

- Telesná distribúcia
  - Fokálna – len 1 svalová skupina resp. telesný segment
  - Segmentálna – 2 susediace svalové skupiny resp. telesné segmenty (napr. hlava + krk)
  - Multifokálna – 2 nesusediace svalové skupiny resp. telesné segmenty (napr. krk + dolná končatina)
  - Hemidystónia
  - Generalizovaná – postihnutie väčšiny segmentov tela vrátane trupu – s alebo bez postihnutia DK

Podľa veku vzniku

- I. Novorodenecký vek (<2 roky)
- II. Detstvo (3-12 rokov)
- III. Adolescencia (13-20 rokov)
- IV. Mladšia dospelosť (21-40 rokov)
- V. Staršia dospelosť (>40 rokov)

Podľa priebehu

I. Priebeh ochorenia

I. Statický

II. Progresívny

II. Variabilita

I. Perzistentné ťažkosti

II. Viazanosť na konkrétnu činnosť

III. Diurnálne fluktuácie

IV. Paroxyzmálna dystónia

Podľa asociovaných prejavov

I. Dystónia izolovaná alebo kombinovaná s iným
expy prejavom

I. Izolovaná dystónia

II. Kombinovaná dystónia

II. Iné neurologické alebo systémové prejavy

Myoklonus

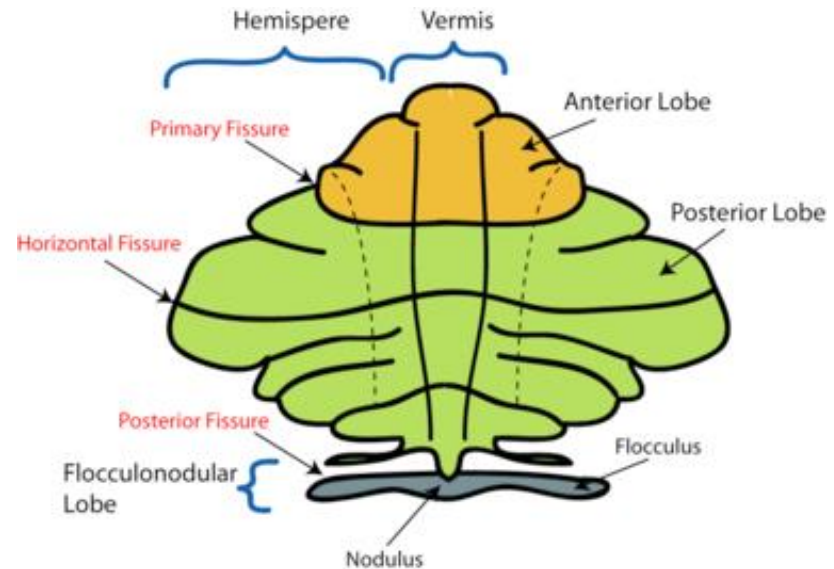
- Rýchle mimovoľné pohyby krátkeho trvania, tvorené prerušovanými svalovými sťahmi alebo výpadkami
- Pravidelný / nepravidelný
- Pozitívny / negatívny (asterixis)
- Fokálny, segmentálny, multifokálny, generalizovaný
- Stimulus senzitívny na dotyk, zvuk?
- Kortikálny / subkortikálny / spinálny
- Dif.dg. Tremor, chorea, epi, fascikulácie, psychogénny

Tiky

- Rýchle (klonické) alebo pomalšie (tonické) nepravidelne sa opakujúce stereotypné pohyby alebo vokalizácie
- Predchádzané nutkaním a nasledované uvoľnením vnútornej tenzie
- Čiastočne vôľovo ovplyvniteľné
- Jednoduché pohybové tiky
- Zložité pohybové tiky
- Jednoduché zvukové tiky
- Zložité zvukové tiky

Cerebellárna anatómia

- Archicerebellum
  - Najstaršia časť
  - Flocculonodular lobe
  - Rovnováha, okohybné pohyby
- Paleocerebellum
  - Ant. a post. časť vermis
  - Moduluje sekvenčné pohyby
- Neocerebellum
  - Najnovšia časť
  - Hemisféry a stredná časť vermis
  - Jemná kontrola motoriky a reč

Klinické prejavy poškodenia cerebella

- Ataxia (appendikulárna/axiálna)
  - Dysmetria (hyper) – porucha cielenia
  - Dysdiadochokinéza – porucha rýchlych striedavých pohybov
  - Dyssynergia (rozloženie pohybov, písanie, postoj, chôdza) – strata súhry svalových skupín
- Rebound
- Porucha kontroly (inhibície)

Klinické prejavy poškodenia cerebella

- Tremor (kinetický/intenčný)
- Titubácie a oscilácie okolo osi
- Hypotónia
- Dysartria, Ataktická (skandovaná) reč
- Dysfágia
- Okohybné poruchy (nystagmus, pomalé sakády, sakadická dysmetria, narušené plynulé sledovacie pohyby, okulárny flutter, opsoclonus, skew deviation)
- Kognícia – spomalené myslenie, problémy pri motorickom učení

- **Palleocerebellárny syndróm**
  - Ataxia postoja a chôdze (archicerebellum)
  - Trupová asynergia (axiálne svalstvo)
  - Pády (časté, väčšinou dozadu po chvíli kymácania)
- **Neocerebellárny syndróm**
  - Hypermetria
  - Adiadochokinéza
  - Asynergia jemných pohybov
  - Intenčný tremor
  - Pasivita